

Agnė NAVICKAITĖ-KLIŠAUSKIENĖ,
Eglė ŽILINSKAITĖ-ŠINKŪNIENĖ
Vilniaus universitetas

APIE LAIKĄ IR KALBĄ About time and language

Anotacija. Straipsnyje aptariamos anksčiau pasiūlytos lietuvių ir latvių kalbų heterosemantizmų *valanda* ir *valoda* etimologijos, pabrėžiant ir išplėtojant latvių kalbininkės Editės Hauzenbergos-Šturmos aprašytą minėtųjų leksemų tarpusavio ryšį bei jų kilmę iš judėjimą reiškusių veiksmažodžių. Remiantis abiejų kalbų senųjų raštų ir tekstynų duomenimis, pateikiama papildomų argumentų, rodančių, kad tiek laiką, tiek kalbą galima suvokti kaip (cikliškai) judančius reiškinius.

Raktažodžiai: lietuvių kalba; latvių kalba; heterosemantizmai; *valanda*; *valoda*.

Abstract. The paper presents the former etymologies of the heterosemantic cognates Lith. *valanda* and La. *valoda* with a special focus on their relation and origin from the motion verbs described by Edite Hauzenberga-Šturma. On the basis of the old writings and corpora we provide additional arguments to show that both time and language can be conceptualized as (cyclically) moving phenomena.

Keywords: Lithuanian; Latvian; heterosemantic cognates; *valanda*; *valoda*.

*Su profesoriumi Bonifacu Stundžia pirmą kartą susitikome 1999 metais Filologijos fakulteto Vinco Krėvės auditorijoje – tada patekome į tais metais jo iniciatyva rinktą baltistų grupę. Studijuodamos visuomet jautėme Profesoriaus rūpestį ir palaikymą, o pradėjusios dirbti Baltistikos katedroje turėjome galimybę jį pažinti ne tik kaip autoritetinę mokslininkę ir diplomatišką diskusijų dalyvį, bet ir nuoširdų, šiltą, muzikalų žmogų. Ne mažiau mus žavi ir Profesoriaus subtilus humoro jausmas bei taiklūs lingvistiniai pašmaikštavimai. O juokauja jis ne tik apie mokslą ir gyvenimą, bet ir apie save, nevengdamas prisistatyti vyriausiuoju dirbančiu Baltistikos katedros sąnariu, o mūsų – baltistų – grupė vadina jį savo krikštateviu, su kuriuo galime pasikalbėti bet kuria baltų kalba! Arba leisti sau pažaisti latvių ir lietuvių heterosemantizmais ir palinkėti profesoriui skaustaus gyvenimo, pilno baudių, nevengti padejuoti ir nepailsti vairuojant mokslinius raštus, kad mėsa būtų tvirta, kojos – raitos, kad kišenėj barškėtų nauda ir kad nebūtų jokių paradų!¹ Tad skiriame šį straipsnį mielajam **valandininkui**, su kuriuo praleidome ne vieną **valandą** skaitydamos prūsų katekizmus ir dėliodamos kirčio ženklus.*

¹ La. *skaists* ‘gražus’, *bauda* ‘malonumas’, *padejot* ‘pašokti’, *vairot* ‘dauginti’, *raksts* ‘straipsnis’, *miesa* ‘kūnas’, *raits* ‘spartus’, *nauda* ‘pinigai’, *parāds* ‘skola’.

Lie. *valandà* ir la. *valuôda* fonetinis panašumas yra akivaizdus, tačiau šių žodžių semantinį ryšį išvelgti sunkiau. Kazimieras Būga teigė, kad latvių *valuôda* semantinė sąsaja su lietuvių kalbos atitikmeniu jam nėra aiški (Būga 1959, 664), bet remdamasis Augustu Ficku bandė sieti su čekų *volati* ir lenkų *wolać* ‘vadinti’ (ibid.). Šiam Būgos siejimui pritarė ir kiti to meto tyrėjai, pavyzdžiui, Jānis Endzelīnas (Endzelin 1924, 123) ir Václavas Machekas (Machek 1957, 572). Be to, Endzelīnas la. *valuôda* siejo ir su latvių volungės pavadinimu – la. *vāluôdze* (Endzelin l. c.).

Šioms mintims nepritaria Edīte Hauzenberga-Šturma, teigdama, kad tokiu savo turiniu sudėtingai ir daugiasluoksnei žmogaus dvasinės raiškos formai, kokia yra kalba, įvardyti reikėtų paieškoti labiau argumentuotos semantinės motyvacijos nei siejimo su tik dviejose vakarų slavų kalbose randamais ištiktukinės kilmės veiksmažodžiais ar panašiai į juos skambančiu volungės pavadinimu (Hauzenberga-Šturma 1967, 25t.). Autorė siūlo aiškinant leksemos la. *valuôda* kilmę remtis pasiūlyta lietuvių *valandos* ‘tam tikro laiko’ etimologija – sieti su veiksmažodžiu *vėlti* ‘walken’ (Fraenkel 1965, 1187t., plg. Smoczyński 2007, 715) ir šaknimi ide. **uel-* ‘drehen, winden, wälzen’ (Pokorny 1959, 1140, 1143)², tvirčiau argumentuojant semantinį lietuviškosios ir latviškosios leksemų ryšį.³

Lietuvių kalbos veiksmažodžio *vėlti* atitikmens latvių kalboje *vēlt* semantika šiek tiek skiriasi: latvių kalboje pagrindinė jo reikšmė yra ‘risti(s), ridenti(s), ritinti’, žyminti apvalaus daikto judėjimą į priekį, o kitos dvi latvių kalbos žodyne nurodomos reikšmės yra susijusios su procesais, kurie žymi: a) apvalios formos suteikimą beformei masei; b) vilnos apdirbimą ją šiaušiant ir veliant (LLVVe). Galima daryti išvadą, kad pastarosios reikšmės, palyginti su pirmąja šio veiksmažodžio reikšme, nežymi judėjimo į priekį, o nurodo ciklišką, pasikartojantį veiksmą. Tačiau šią reikšmę kaip pagrindinę matome lietuvių kalboje – veiksmažodis *vėlti* žymi trynimą, taršymą, šiaušimą, glamžymą, tam tikros formos suteikimą masei (įprastai – vilnai). DLKŽ pateikiamos penkios su šiais veiksmais susijusios reikšmės. O tarp septyniolikos

² T.y. ide. **uelH-* ‘(sich) wälzen, wallen’ (LIV, 677); Petitas dar svarsto galimybę sieti ir su šaknimi **uel-* ‘drehen, rollen’ (LIV, 675) (Petit 2010, 30).

³ Yra ir kita lietuvių kalbos leksemos *valanda* etimologija: Franzas Spechtas *valandą* siejo su lie. *vėlūs* (Specht 1944, 159), o šią mintį išplėtojo Simas Karaliūnas (Karaliūnas 1984[1986], 71–77), teigdamas, kad lie. *valandà*, *vėlūs* ir la. *vēls* ‘vēlus’ sietini su viena šaknimi – lie. 3 praes. *vėlti* ‘leidžia, sutinka’, la. *vēlēt* ‘norėti, leisti’, plg. s. sl. *veljo* ‘noriu’ < ide. **uel-/uel-* ‘leisti, linkėti’ (Idem, 77) resp. **uelh₁-⁰* ‘(aus)wählen’ (LIV, 677).

LKŽ duodamų veiksmažodžio *vėlti* reikšmių yra ir įvairesnių – čia randame ir judėjimo į priekį reikšmę, pavyzdžiui, sangražinės veiksmažodžio formos *vėltis* reikšmė ‘eiti, slinkti, risti, vilktis’ (*Vienas atsivėlė ir antras vėlas*) (LKŽ, 9 reikšmė). Taigi apibendrinamos galime daryti išvadą, kad kryptingo judėjimo į priekį reikšmė yra buvusi būdinga ir lietuvių kalbos veiksmažodžiui *vėlti*.

Kalbant apie konkrečias šio veiksmažodžio reikšmes abiejose baltų kalbose, galima teigti, kad jose pagrindinėmis reikšmėmis yra tapusios skirtingos *vėlti* resp. *vėlt* reikšmės, tačiau abiem kalboms būdingos tiek judėjimo į priekį, tiek ir cikliško, pasikartojančio veiksmo reikšmės.

Tiek lietuvių, tiek ir latvių kalboje veiksmažodis *vėlti* (la. *vėlt*) turi ir abstraktesnių reikšmių. Veiksmažodžiu *vėlti* galima apibūdinti kalbėjimo būdo ar turinio ypatybes: neaiškią artikuliaciją (*liežuvis veliasi* ‘neaiškiai taria žodžius’, LKŽ) ar įžeidų kalbėjimą, apkalbėjimą, kaltinimą, melavimą, niekų plepėjimą (*liežuviu velti* ‘niekus plepėti’, LKŽ). Latvių kalbos sangražinė forma *vēlties* turi garso sklidimo reikšmę (‘izplatīties (par skaņu); virzīties līdz ar skaņas avotu’) (LLVV), taip pat ir neaiškios artikuliacijos reikšmę, pvz., *velties pār lūpām* ‘tikt izteiktam ar grūtībām, neskaidri, arī lēnām’ (Idem). Įdomu pastebėti, kad išvardytos latvių kalbos veiksmažodžio *vēlties* reikšmės apima du iš prigimties skirtingus procesus – judėjimą į priekį (garso sklidimo reikšmė) ir judėjimo stabdymą (žodžiai *veliasi*, juos sunku ištartį).

Iš to, kas pasakyta apie veiksmažodžio *vėlti* semantiką, galime daryti išvadą, kad tiriamąsias leksemas la. *valoda* ir lie. *valanda* sieja judėjimo į priekį reikšmė. Tačiau dabartinėje lietuvių kalboje *valanda* žymi cikliškai pasikartojantį laiko tarpą, t.y. turi konkretaus 60 minučių trukmės laikotarpio reikšmę arba žymi tikslų paros laiką. Bet ši reikšmė yra palyginti nauja. Pasak Carlo Bucko (Buck 1949, 1001), žodžiai, dabartinėse ide. kalbose reiškiantys *valanda*, žymėjo ir bendresnes laiko sąvokas ar kitus intervalus – tai patvirtina ir ne indoeuropiečių kalbų duomenys (Haspelmath 1997, 52).

Iš senųjų raštų matyti, kad *valanda* turėjusi daugiau reikšmių ir daug dažniau žymėjusi neapibrėžtą laiko tarpą (Skardžius RR 4, 317t.). Neapibrėžtumo reikšmę rodo modifikatoriai *maža*, *gera*, *visokia*, taip pat religiniuose tekstuose dažnas stabilusis junginys *paskutinė*, *smerties valanda*, pvz.:

(1) *Mieli Waikelei, dabar maþą walandą efmi fu iumis*. BB Jn 13,33.

(2) *Todelg Diewop fawo þaukimes / Mufu wifokioy walandoiá*: KNG¹ 205₁₉.

Dabartinę *valandos* reikšmę senuosiuose lietuvių raštuose turi slavizmas *adyna*, – kartais jis pasitelkiamas kaip mato vienetas valandai apibrėžti, pvz.:

- (3) *Ir nufsidawe po **walandos**, kaip po **trijų hadinų**, ataijo io materifchke neβinodama, kas nufsidawe.* BB Apd 5,7.

Judėjimo ir laiko reikšmės susieti nėra sudėtinga. Konstantinas Karulis teigia, kad lie. *valanda* pirminė reikšmė buvusi ‘toks arba tas, kas ritasi į priekį’, o iš lokalinės reikšmės išriedėjo laiko reikšmė (Karulis 2001, 1112). Buckas lie. *valandą*, anksčiau reiškusią ‘laiko tarpą’, siejo su lo. *volvendus* ‘prabėgantis (apie laiką)’, *volvare* ‘suktis, riedėti’, s. sl. *valiti* ‘riedėti’ ir t.t., – vadinasi, laikas buvo suvoktas kaip besisukantis ciklas (Buck 1949, 1001).

Laiką žymėti judėjimo ir vietos raiškos priemonėmis pasaulio kalbose yra taip įprasta, kad tai galima laikyti universalija (Haspelmath 1997; Majid et al. 2013; Radde 2003). Gramatinimo teorijoje teigiama, kad gramatiniai laiko žymikliai išsivysto iš vietos reikšmės leksemų (Heine, Kuteva 2002; Svorou 1994), o kognityvinės krypties kalbos tyrimai rodo konceptualiųjų metaforų LAIKAS YRA JUDANTIS OBJEKTAS ar LAIKAS YRA ERDVĖ egzistavimą nepaisant skirtingų kalbų ar kultūrų (be kitų, Moore 2014). Baltų kalbos nėra jokia išimtis – jose apie laiką įprasta kalbėti pasitelkiant judėjimo ir vietos raiškos priemones, pavyzdžiui:

- (4) *Vasara **prabėgo**, **artėja** jubiliejus, geriausia dar **priešaky!**
Vasara **aizskrėja**, **tuvojas** jubileja, **labākais vėl ir priešā!** (autorių pavyzdys)*

Valandos (la. *stundas*) taip pat juda:

- (5) *Dabar **atėjo** jūsų valanda.
Tagad **ir atnākusi** jūsų stunda.* (LILA)
- (6) ***Prabėga** gal kiek daugiau kaip valanda [...]
Pagāja varbūt vairāk nekā stunda [...]* (LILA)

Kai kuriais atvejais valandomis matuojamas kelias, t.y. įvardijamas laikas, per kurį įveikiamas tam tikras atstumas, pvz.:

- (7) *Irena jam greitai surado pirkinį: Aukštaitijoje, **valanda kelio** nuo Vilniaus, prie nedidelio, bet gražaus ežero.
Pirkumui viņam Irēna sameklēja drīz — Aukštaitijā, **stundas braucienā** no Viļņas pie maza, bet skaista ezeriņa.* (LILA)

Laikas gali judėti ne tik linija ar tiese, bet ir *suktis, riedėti, rintis* (*mīties, ritēt, riņķot*); jis ir pats dažnai suvokiamas kaip ratas, ciklas (pvz., *metų, gyvenimo ratas, ciklas; mūža ritums*), pvz.:

(8) *Metai ritasi ģ pabaigā, temsta vos prašvitus, bet tik dienas trumpumas ir teprimena, kad kalendoriuje parašyta – „ziema“.* (DLKT)

(9) *Laiks viņas mājā neritēja uz priekšu, laiks riņķoja. Tas izstaroja kā apli ap ūdeni iesviestu akmeni.* (LVK2018)

Valandos ir kalbos ryšys taip pat suvoktinas per tam tikrą fizinį judėjimą. Pasak Hauzenbergos-Šturmos, toks laiko judėjimas būdingas ir kalbai, tad latvių *valuōda* anksčiau galėjo apibūdinti kalbėjimo tėkmę ar srautą: „runa rit (tāpat kā laiks rit) un šis ritums apzīmēts ar verba *velt* atvasinājumu“ (Karulis 2001, 1112). Latvių senųjų raštų duomenys rodo, kad *valuōda* anksčiau vartota ne tik dabar įprasta reikšme (kalba kaip atskira ženklų sistema), bet turėjusi ir kalbėjimo proceso, kalbos srauto reikšmę:

(10) *Lai neweena neleeta Walloda no juhŕas Muttes isee: bet ja kas labs irr un derrigs par Ustaiŕfchanu / kas Schehlaftibu padarra teem / kas to dfird.* JT1685 Ef 4,29.

(11) *Schi Walloda ne patikke Samuelam / kad tee fazzija: Dohd mums weenu Kehninu / kas muhs teeŕa / un Samuels peeluhdfe to KUNGU.* VD1689–1694 1 Sam 8,6.

(12) *Lipniga Walloda irr tihrs Meddus / tai Dwehfelei falda / un teem Kaulem weena Ahrftes=Sahle.* VD1689–1694 Pat 16,24.

Panašių semantinių sąsajų esama slavų kalbose: jose leksemos, žyminčios laiką ir kalbą, taip pat yra etimologiškai siejamos. Pavyzdžiui, s. r., s. sl. рѣчь, bulg. реч ‘žodis’, č. řeč, luž. a. řeč, luž. ž. řec, slov. reč ‘kalba’, r. речь, ukr. річ, br. реч, slvn. řeč, le. rzecz ‘daiktas’ yra pailgintuoju laipsniu susiję su r. рекъ ‘kalbu’, рок ‘metai’. Rusų рекъ, речѣшь, inf. речу, dial. речитъ ‘kalbėti’. O r. рок ‘likimas’, dial. – ‘metai, laiko tarpas’, ukr. рік ‘metai’, br. рок, s. r. рокъ ‘laikotarpis, metai, ūgis; taisyklė; likimas’, s. sl. рокъ, s.-kr. rōk, slov. ròk ‘laikotarpis, laikas’, č., slov. rok, le. rok, luž. ž. rok – ‘metai’ < prasl. *rokъ ‘laikotarpis’ (Vasmer 1971, 465t., 478, 496t.). Visi šie žodžiai siejami su prasl. *rekti ‘speak, say’ resp. ide. *rek- (Derksen 2008, 433).

Be jau aptarto baltų kalbų leksemų siejimo su veiksmažodžiais, įvardijančiais judėjimą, sukimąsi, būta bandymų aptarti šių leksemų reikšmių chronologiją: mėginta nustatyti, kuri reikšmė buvusi pirminė. Pavyzdžiui, Karulis la. *valuōda* tiesiogiai siejo su *velt*, nurodydamas sąsają su liežuvio atliekamu veiksmu: taip, kaip liežuvis mala maistą, taip ridena žodžius (*kā mēle „maļ“ barību, tā „vel“ vārdus*) (Karulis 2001, 1112). Pasak Zigmo Zinkevičiaus, semantinės raidos kryptis galėjo būti kiek kitokia: iš judėjimo reikšmės pirmiausia išriedėjo laiko reikšmė, o iš pastarosios – kalbos reikšmė. Tokią hipotezę leidžia kelti rusų kalbos lituanizmai *валáнда* ‘nepaslankus, lėtas žmogus’, *валáндаться* ‘lėtai ką dirbti, beprasmiškai leisti laiką, gaišti’ (Zinkevičius 1974, 63), *валéндауца* ‘čiupinėtis, gaišti; dvoklinėti, slampinėti, bastytis’, *валындауць, валындауца* ‘dvoklinėti, slampinėti, bastytis’, *валында* ‘bastūnas’ (Urbutis 1969, 52). Visi šie žodžiai yra kildinami iš *valandà*, kuri, be jau minėtųjų reikšmių, galėjusi reikšti ir ‘(tuščią) laiko leidimą, gaišatį’ (Zinkevičius 1974, 63), o tai leistų teigti, kad ir *valuōda* reikšmė galėjo išsirutulioti iš ‘(tuščias) laiko leidimas, gaišatis, plepėjimas’ (Idem). Panaši semantinė raida yra siūloma ir ALEW (2015, 1176): ‘Weile, Stunde’ (akimirka, valanda) > ‘gesellige Stunde’ (džiaugsminga valanda) > ‘Gespräch’ (pokalbis). Šią semantinės raidos kryptį galėtų patvirtinti latvių senuosiuose raštuose paplitęs priesagos *-nieks* vedinys *valodnieks*, turintis reikšmę ‘plepys’: *Tahs šeevas tahdas wallodneezes* ‘Tos moterys tokios plepės’ (Fuer1650_70_1ms 299₁₄). Ši leksema kalbininko reikšme imta vartoti nuo aštuntojo 19 a. dešimtmečio (Karulis 2001, 1112).

Taigi Hauzenbergos-Šturmos mintis susieti la. *valoda* su lie. *valanda* per judėjimo veiksmažodžius leidžia paaiškinti šių žodžių tarpusavio ryšį ir semantinę jų raidą atskirose baltų kalbose. Tiek laiko, tiek kalbos kaip (cikliškai) judančių reiškinių suvokimas, galima sakyti, yra universalus dalykas, randamas daugelyje pasaulio kalbų. Laiką ir kalbėjimą žyminčios leksemos etimologiškai susijusios ir slavų kalbose. Straipsnyje minėti rusų kalbos lituanizmai rodo semantinės raidos chronologiją ‘judėjimas’ > ‘laikas’ > ‘kalba’. Tačiau nors ir šios laiko bei kalbos reikšmės pirmiausia yra konotuotos neigiamai (*valanda* žymi tuščią laiko leidimą, o kalba – plepėjimą), mūsų mielojo Profesoriaus viso gyvenimo darbai rodo, kad jis tuščiai laiko neleido ir *valodai* skyrė kiekvieną savo *valandą*.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

ALEW – *Alllitausches Etymologisches Wörterbuch*, unter der Leitung von Wolfgang Hock und der Mitarbeit von Elvira-Julia Bukeviciute und Christiane Schiller bearbeitet von Rainer Fecht, Anna Helene Feulner, Eugen Hill und Dagmar S. Wodtko, Hamburg: Baar, 2015.

BB – Jochen D[ieter] Range, *Kommentierte Edition des Bandes 7 der alllitauschen Bibelübersetzung (Evangelien und Apostelgeschichte) von Joh[ann] Bretke, Labiau 1580*, Habilitationsschrift, Westfälische Wilhelms-Universität Münster, 1992.

Buck, Carl Darling 1949, *A Dictionary of Selected Synonyms in the Principal Indo-European Languages*, Chicago: The University of Chicago Press.

Būga, Kazimieras 1959, *Rinktiniai raštai 2*, sud. Zigmas Zinkevičius, Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla.

Derksen, Rick 2008, *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*, Leiden: Brill.

DLKT – *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*, <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/>.

DLKŽe – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, <https://ekalba.lt/dabartines-lietuviu-kalbos-zodynas/>.

Endzelin, Jan 1924, Germanisch-baltische Miscellen, *Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung auf dem Gebiete der Indogermanischen Sprachen* 52, 123.

Fraenkel, Ernst 1965, *Litausches Etymologisches Wörterbuch*, Haidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Fuer1650_70_1ms – *Lettisches und Teutsches Wörterbuch*, http://senie.korpuss.lv/faksimili/17gs/Fuer1650_70_1ms/.

Hauzenberga-Šturma, Edīte 1967, Liet. *valandà* un latv. *valuoda*, *Ceļi* 13, 24–28.

Heine, Bernd, Tania Kuteva 2002, *World Lexicon of Grammaticalization*, Cambridge: Cambridge University Press.

JT1685 – *Tas Jauns Testaments Muhsu Kunga Jesus Kristus...*, Riga: Gedrukt durch Johann Georg Wilcken, 1685, <http://senie.korpuss.lv/source.jsp?codificator=JT1685>.

Karaljunas, Simas 1984, K vyraženiju protivopostavlenija ‘rannee’ – ‘pozdnee (vremja dnja)’ (sootv. ‘utro’ – ‘večer’) v baltijskih i nekotoryh drugih i.-e. jazykah, *Ėtimologija*, 1984 [1986], 71–77.

Karulis, Konstantīns 2001, *Latviešu etimoloģijas vārdnīca*, Riga: Avots.

KNG¹ – Steponas Jaugelis Telega, Samuelis Minvydas, Jonas Božymovskis, *Knyga nobažnystės*, 1653. Elektroninį tekstą rengė Mindaugas Šinkūnas; konkordancijas rengė Mindaugas Šinkūnas, Vytautas Zinkevičius, <http://seniejirastai.lki.lt/db.php?source=21>.

LILA – *Lietuvių-latvių kalbų lygiagretusis tekstynas*, <https://klc.vdu.lt/lila-lygiagretusis-tekstynas/>.

LIV – *Lexikon der Indogermanischen Verben: Die Wurzeln und Ihre Primärstamm-bildungen*, von Helmut Rix unter Mitarbeit von Martin Kümmel, Thomas Zehnder, Reiner Lipp und Brigitte Schirmer, Wiesbaden: Reichert, 2001.

LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas*, <http://www.lkz.lt>.

LLVVe – *Latviešu literārās valodas vārdnīca*, <https://llvv.tezaurs.lv>.

LVK2018 – *Līdzsvarotais mūsdienu latviešu valodas tekstu korpuss*, <http://nosketch.korpuss.lv/#dashboard?corpname=LVK2018>.

Machek, Václav 1957, *Etymologický slovník jazyka českého a slovenského*, Praha: Nakladatelství československé akademie věd.

Majid, Asifa, Alice Gaby, Lera Boroditsky 2013, Time in Terms of Space, *Frontiers in Psychology* 4, 554. doi: 10.3389/fpsyg.2013.00554.

Moore, Kevin Ezra 2014, *The Spatial Language of Time: Metaphor, Metonymy, and Frames of Reference*, Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Petit, Daniel 2010, *Untersuchungen zuden baltischen Sprachen*, Leiden: Brill.

Pokorny, Julius 1959, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch* 1, Bern und München: Francke Verlag.

Radden, Günter 2003, The metaphor TIME AS SPACE across languages, in Nicole Baumgarten, Claudia Böttger, Markus Motz, Julia Probst (eds.), *Übersetzen, Interkulturelle Kommunikation, Spracherwerb und Sprachvermittlung – das Leben mit mehreren Sprachen. Festschrift für Juliane House zum 60. Geburtstag. Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* 8(2/3), 1–14.

Skardžius, Pranas 1998, *Rinktiniai raštai 4: Moksliniai straipsniai ir studijos* (sudarė ir parengė spaudai Albertas Rosinas), Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.

Smoczyński, Wojciech 2007, *Słownik etymologiczny języka litewskiego*, Wilno: Vilniaus universitetas.

Specht, Franz 1944, *Der Ursprung der indogermanischen Deklination*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

Svorou, Soteria 1994, *The Grammar of Space*, Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Urbutis, Vincas 1969, Dabartinės baltarusių kalbos lituanizmai, *Baltistica* 5(1), 43–68.

Vasmer, Max 1971, *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka. Perevod s nemeckogo i dopolnenija O. N. Trubačeva*, Moskva: Progres.

VD1689–1694 – *Ta Swehta Grahmata...* Riga, 1689, http://senie.korpuss.lv/source.jsp?codificator=VD1689_94.

Zinkevičius, Zigmas 1974, Smulkmenos, *Baltistica* 10(1), 63.

Agnė NAVICKAITĖ-KLIŠAUSKIENĖ
Filologijos fakultetas
Vilniaus universitetas
Universiteto g. 5
LT-01513, Vilnius
Lithuania
[agne.navickaite@flf.vu.lt]

Eglė ŽILINSKAITĖ-ŠINKŪNIENĖ
Filologijos fakultetas
Vilniaus universitetas
Universiteto g. 5
LT-01513, Vilnius
Lithuania
[egle.zilinskaite@flf.vu.lt]

